

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 16.11.2012
COM(2012) 662 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

**Η συμβολή της οδηγίας-πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική (2008/56/ΕΚ) στην
εκπλήρωση υφισταμένων υποχρεώσεων, δεσμεύσεων και πρωτοβουλιών των κρατών
μελών ή της ΕΕ σε ενωσιακό ή διεθνές επίπεδο σε θέματα προστασίας του
περιβάλλοντος στα θαλάσσια ύδατα**

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Η συμβολή της οδηγίας-πλαίσου για τη θαλάσσια στρατηγική (2008/56/EK) στην εκπλήρωση υφισταμένων υποχρεώσεων, δεσμεύσεων και πρωτοβουλιών των κρατών μελών ή της ΕΕ σε ενωσιακό ή διεθνές επίπεδο σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος στα θαλάσσια ύδατα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (εφεξής «οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική» ή ΟΠΘΣ)¹ αποσκοπεί στην επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων της ΕΕ έως το 2020 και στην προστασία της βάσης των πόρων από την οποία εξαρτώνται οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα. Η καλή περιβαλλοντική κατάσταση θα αξιολογηθεί με βάση 11 χαρακτηριστικά ποιοτικής περιγραφής², τα οποία λαμβάνουν υπόψη την περιβαλλοντική κατάσταση, τις πιέσεις και τις επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα· η δε καλή κατάσταση προβλέπεται να επιτευχθεί με την ανάπτυξη και την εφαρμογή, σε κάθε κράτος μέλος, στρατηγικής για τα θαλάσσια ύδατα που θα αντιμετωπίζει το σύνολο των επιπτώσεων και τις πιέσεων που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Η μεγαλύτερη διασυνοριακή συνεργασία εντός των θαλάσσιων περιφερειών ή υποπεριφερειών βρίσκεται επίσης στο επίκεντρο της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική.

Σκοπός της παρούσας έκθεσης είναι να τηρηθούν οι διατάξεις του άρθρου 20 παράγραφος 2 της ΟΠΘΣ, ήτοι να αξιολογηθεί η συμβολή της οδηγίας στην εκπλήρωση υφισταμένων υποχρεώσεων, δεσμεύσεων και πρωτοβουλιών των κρατών μελών ή της ΕΕ σε ενωσιακό ή διεθνές επίπεδο στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος στα θαλάσσια ύδατα. Μολονότι αναγνωρίζεται ότι ορισμένες από αυτές αποτελούν υποχρεώσεις που απορρέουν από διεθνείς συμβάσεις, οι διάφορες πτυχές θα εξεταστούν υπό τον όρο «δεσμεύσεις» για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική μεταφέρει στην έννομη τάξη της Ένωσης μεγάλο αριθμό διεθνών και ενωσιακών δεσμεύσεων που συνδέονται με την περιβαλλοντική προστασία στο θαλάσσιο περιβάλλον. Επίσης, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αύξηση της συνέπειας της δράσης της ΕΕ και των κρατών μελών της στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών.

¹ Οδηγία 2008/56/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, περί πλαισίου κοινοτικής δράσης στο πεδίο της πολιτικής για το θαλάσσιο περιβάλλον (οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική), ΕΕ L 164 της 25.6.2008.

² Τα 11 χαρακτηριστικά περιγραφής είναι τα εξής: 1. Η βιοποικιλότητα διατηρείται. 2. Τα ξενικά είδη δεν μεταβάλλουν δυσμενώς το οικοσύστημα. 3. Οι πληθυσμοί των ειδών ψαριών και μαλακίων που αποτελούν αντικείμενο εμπορικής εκμετάλλευσης είναι σε υγιή κατάσταση. 4. Τα στοιχεία των θαλάσσιων τροφικών ιστών εξασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη αφθονία και αναπαραγωγή. 5. Ελαχιστοποιείται ο ευτροφισμός. 6. Το επίπεδο ακεραιότητας του θαλάσσιου βυθού εξασφαλίζει τη λειτουργία του οικοσυστήματος. 7. Η μόνιμη αλλοίωση των υδρογραφικών συνθηκών δεν επηρεάζει δυσμενώς το οικοσύστημα. 8. Οι συγκεντρώσεις ρύπων δεν έχουν επιδράσεις. 9. Οι ρυπογόνες ουσίες σε θαλάσσια τρόφιμα δεν υπερβαίνουν ασφαλή επίπεδα. 10. Τα θαλάσσια απορρίμματα δεν προκαλούν βλάβες. 11. Η εισαγωγή ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου και του υποθαλάσσιου θορύβου, δεν επηρεάζει δυσμενώς το οικοσύστημα.

Το πλήρες φάσμα των δεσμεύσεων αυτών έχει αναλυθεί σε βάθος στη «Μελέτη για τη συμβολή της οδηγίας-πλαίσου στις υφιστάμενες διεθνείς υποχρεώσεις» («Study on the contribution of the Marine Strategy Framework Directive to existing international obligations»)³. Η παρούσα έκθεση εστιάζει στην ανάδειξη της συμβολής της ΟΠΘΣ στις ουσιαστικές αρχές που θεσπίστηκαν σε διεθνές επίπεδο, σε ορισμένες βασικές διεθνείς δεσμεύσεις, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών συμβάσεων για τη θάλασσα, και στις σημαντικές πολιτικές της ΕΕ.

2. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ορισμένες γενικές περιβαλλοντικές αρχές που έχουν συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο, όπως εκείνες της Διακήρυξης του Ρίο⁴ αντικατοπτρίζονται, εφόσον ενδείκνυται, στην ΟΠΘΣ. Οι εν λόγω αρχές επιβεβαιώνονται στο έγγραφο αποτελεσμάτων της διάσκεψης Ρίο+20 «Το μέλλον που θέλουμε»⁵.

2.1. Η προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα βρίσκεται στο επίκεντρο της οδηγίας-πλαίσου για τη θαλάσσια στρατηγική

Η προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα όσον αφορά τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ΟΠΘΣ. Δεν υπάρχει ενιαίος διεθνώς συμφωνημένος ορισμός της προσέγγισης αυτής, αλλά γενικός της στόχος είναι να διασφαλίσει ότι οι συλλογικές πιέσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων δεν υπερβαίνουν επίπεδα τα οποία θέτουν σε κίνδυνο την ικανότητα των θαλάσσιων οικοσυστημάτων να αντιδρούν.

Οι αποφάσεις που λήφθηκαν από τη διάσκεψη των μερών της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα (CBD) (αποφάσεις V/6 και VII/5 της διάσκεψης των μερών) και το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ, για παράδειγμα, περιλαμβάνουν ρητές απαιτήσεις, οι οποίες επιβεβαιώθηκαν εκ νέου στη διάσκεψη Ρίο+20, όσον αφορά την έγκριση ή την εφαρμογή προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα για τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική όχι μόνον αναφέρει ρητά την προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα ως κατευθυντήρια αρχή για τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος (αιτιολογικές σκέψεις 8 και 44), αλλά απαιτεί, επιπλέον, την εφαρμογή της στις θαλάσσιες στρατηγικές (άρθρα 1 και 3). Επομένως, δυνάμει της ΟΠΘΣ, η προσέγγιση με βάση το οικοσύστημα καθίσταται νομικά δεσμευτική αρχή όσον αφορά τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

2.2. Ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών προβληματισμών στις λοιπές πολιτικές και ολοκληρωμένη διατομεακή διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων

Η ανάγκη ενσωμάτωσης της προστασίας του περιβάλλοντος στις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες και στις λοιπές πολιτικές τονίζεται συχνά σε διάφορες διεθνείς πράξεις, όπως εξάλλου και η ανάγκη ολοκληρωμένης διαχείρισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των

³ <http://ec.europa.eu/environment/marine/>

⁴ Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED) του 1992, ορίζει 27 θεμελιώδεις αρχές που προορίζονται να προσανατολίσουν τις μελλοντικές αποφάσεις και πολιτικές λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης.

⁵ A/CONF.216/L.1.

παράκτιων περιοχών. Οι απαιτήσεις αυτές περιλαμβάνονται ειδικότερα στις δεσμεύσεις του προγράμματος δράσης «21ος αιώνας» (Ατζέντα 21)⁶, στις αποφάσεις της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα, και επιβεβαιώθηκαν στο έγγραφο αποτελεσμάτων της διάσκεψης Ρίο+20. Πρόκειται για θεμελιώδη αρχή της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ η οποία τονίζεται στη ΣΛΕΕ⁷. Η ΟΠΘΣ ορίζει ρητά την προσέγγιση αυτή ως έναν από τους στόχους της (άρθρο 1 παράγραφος 4).

Ειδικά εργαλεία για την ολοκληρωμένη διατομεακή διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων έχουν αναπτυχθεί σε διεθνές επίπεδο. Η προσέγγιση της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών (ΟΔΠΖ) αναπτύχθηκε ως εργαλείο διαχείρισης των παράκτιων περιοχών. Η απαίτηση έγκρισης και εφαρμογής της ΟΔΠΖ περιλαμβάνεται ρητά στην Ατζέντα 21 και στο πρωτόκολλο της σύμβασης της Βαρκελώνης για την ΟΔΠΖ. Η διαδικασία θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού (ΘΧΣ) αποτελεί άλλο ένα εργαλείο για την αντιμετώπιση των ανταγωνιστικών χρήσεων στη θάλασσα, με ταυτόχρονη εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος, το οποίο αναπτύχθηκε και προωθήθηκε πιο πρόσφατα σε διεθνές επίπεδο (μεταξύ άλλων στην απόφαση Χ/29 της διάσκεψης των μερών της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα) και αναπτύσσεται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής (ΟΘΠ) της ΕΕ.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική, με την εστίαση στις συνολικές σωρευτικές επιπτώσεις αντί για την επιμέρους ρύθμιση ειδικών χρήσεων, συμβάλλει στην εφαρμογή ολοκληρωμένης διαχείρισης των θαλάσσιων υδάτων. Η οδηγία επιβάλλει στα κράτη μέλη να συμπεριλαμβάνουν μέτρα ελέγχου της χωρικής και χρονικής κατανομής στα οικεία προγράμματα μέτρων (παράρτημα VI), όπως η ΟΔΠΖ και ο ΘΧΣ.

2.3. Η αρχή της προφύλαξης και η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» στο θαλάσσιο περιβάλλον

Η αρχή της προφύλαξης και η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» στο θαλάσσιο περιβάλλον είναι δύο θεμελιώδεις αρχές της πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος οι οποίες αμφότερες βασίζονται στη ΣΛΕΕ⁸. Και οι δύο αυτές αρχές περιλαμβάνονται σε διάφορες διεθνείς πράξεις που αφορούν περιβαλλοντικά θέματα και γίνεται επίσης ειδική αναφορά σε αυτές σε σχέση με την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος μετά την έγκριση της Ατζέντας 21 (κεφάλαιο 17.22), και της Σύμβασης για τη Βιοποικιλότητα (αποφάσεις IV/5 και VIII/24 της διάσκεψης των μερών).

Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, αμφότερες οι αρχές περιλαμβάνονται στην οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική, στις αιτιολογικές σκέψεις 27 και 44, ως κατευθυντήριες αρχές για την εφαρμογή της. Ειδικότερα, προσφέρουν μια βάση για τα προγράμματα μέτρων τα οποία οφείλουν να αναπτύξουν τα κράτη μέλη με στόχο να εξασφαλίσουν την επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων τους.

⁶ Η Ατζέντα 21 είναι μη δεσμευτικό σχέδιο στρατηγικής και γενικό σχέδιο δράσης για αειφόρο ανάπτυξη, το οποίο συμφωνήθηκε στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED) το 1992 <http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/>.

⁷ Άρθρο 11 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

⁸ Άρθρο 191 ΣΛΕΕ.

2.4. Ευέλικτη διαχείριση με βάση τη γνώση και ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού

Η ανάγκη για ευέλικτη διαχείριση με βάση τη γνώση αποτελεί επίσης βασική αρχή η οποία περιλαμβάνεται σε πολλές διεθνείς υποχρεώσεις⁹. Η ανάγκη αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές αβεβαιότητες όσον αφορά την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

Με την επιβολή αρχικής αξιολόγησης (άρθρο 8) και προγραμμάτων παρακολούθησης (άρθρο 11), η ΟΠΘΣ συμβάλλει στη συνολική επανεξέταση της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επιπλέον, η οδηγία εξασφαλίζει ότι η γνωστική βάση που δημιουργείται με τον τρόπο αυτό αξιοποιείται στο πλαίσιο των μεταγενέστερων μέτρων διαχείρισης, με την απαίτηση οι περιβαλλοντικοί στόχοι (άρθρο 10) και τα προγράμματα μέτρων (άρθρο 13) να βασίζονται στην αρχική αξιολόγηση. Οι απαιτήσεις αυτές οδηγούν στην έννοια της ευέλικτης διαχείρισης, που αναφέρεται ρητά στην ΟΠΘΣ (άρθρο 3 παράγραφος 5) και η οποία απαιτεί την επικαιροποίηση των θαλάσσιων στρατηγικών ανά εξαετία.

Η προσέγγιση αυτή συνάδει απόλυτα με τη δέσμευση να αναπτυχθεί μια τακτική διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών για την παγκόσμια υποβολή εκθέσεων και αξιολόγηση της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η οποία υποστηρίζει την εν λόγω ευέλικτη διαχείριση με βάση τη γνώση.

Η πρόσβαση στις πληροφορίες, η δημόσια διαβούλευση και η εκπαίδευση αποτελούν επίσης γενικές αρχές που προωθούνται σε διεθνές επίπεδο στις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις. Η σύμβαση του Aarhus¹⁰, ειδικότερα, είναι μια ειδική διεθνής συμφωνία η οποία καθιστά λειτουργική την εν λόγω αρχή του Ρίο. Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική συμπεριλαμβάνει ειδικές και ρητές απαιτήσεις (άρθρο 19 και παράρτημα VI σημείο 8) οι οποίες συμβάλλουν στην υλοποίηση των δεσμεύσεων αυτών.

3. ΜΕΙΖΟΝΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΡΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Πέραν αυτών των γενικών περιβαλλοντικών αρχών, η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική ενσωματώνει στην έννομη τάξη της ΕΕ για τα θαλάσσια ύδατα πολυάριθμες ειδικότερες δεσμεύσεις οι οποίες απορρέουν από πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες και άλλες διεθνείς συμφωνίες.

3.1. Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS) και Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός

Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS) καθορίζει τις αρμοδιότητες και τα δικαιώματα των εθνών όσον αφορά τις θάλασσες και τους ωκεανούς και περιέχει σειρά υποχρεώσεων σχετικά με την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στις υποχρεώσεις αυτές συγκαταλέγονται, παραδείγματος χάριν, διατάξεις για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος,

⁹ Η Ατζέντα 21, η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και η τακτική διαδικασία του ΟΗΕ προωθούν την ευέλικτη διαχείριση, και η προσέγγιση αυτή αντικατοπτρίζεται στις πράξεις των περισσότερων περιφερειακών συμβάσεων για τη θάλασσα.

¹⁰ Σύμβαση σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφόρηση τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, της οικονομικής επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη, που εγκρίθηκε το 1998.

την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης και απαιτήσεις για παγκόσμια και περιφερειακή συνεργασία. Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική αναγνωρίζει και λαμβάνει πλήρως υπόψη τις υποχρεώσεις βάσει της UNCLOS¹¹. Επιπλέον, στο γεωγραφικό της πεδίο εφαρμογής, η οδηγία μεταφέρει την απαίτηση της UNCLOS σχετικά με την παρατήρηση και τη μέτρηση από τα κράτη των κινδύνων και των επιπτώσεων της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος¹². Εφαρμόζει επίσης διάφορες άλλες υποχρεώσεις σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για την πρόληψη, τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από χερσαίες πηγές, την πρόληψη της θαλάσσιας ρύπανσης του πυθμένα και του υπεδάφους, καθώς και την πρόληψη της εισαγωγής μη αυτόχθονων ειδών. Η ΟΠΘΣ επίσης μεταφέρει τις διατάξεις της UNCLOS όσον αφορά τη βιώσιμη αλιεία και υδατοκαλλιέργεια, την καινοτομία και την επένδυση στην έρευνα. Τέλος, διευκολύνει την υποχρέωση που υπέχουν τα κράτη δυνάμει της UNCLOS να συνεργάζονται για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, μέσω της έμφασης που δίνει στην περιφερειακή συνεργασία¹³.

Ορισμένες διατάξεις της UNCLOS, ιδίως οι διατάξεις για τον περιορισμό της ρύπανσης στην πηγή και την ανάπτυξη εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων καλύπτονται επίσης από άλλες νομοθετικές πράξεις πλην της ΟΠΘΣ, όπως η οδηγία IPPC¹⁴ και οι οδηγίες ΕΠΕ/ΣΕΠΕ¹⁵.

Το ίδιο περίπου ισχύει και όσον αφορά τους κανόνες του ΔΝΟ, όπως οι κανόνες βάσει της σύμβασης MARPOL¹⁶, όπως τροποποιήθηκε με το πρωτόκολλο του 1987, ή της σύμβασης OPRC και του πρωτοκόλλου OPRC-HNS¹⁷, αλλά επίσης της Συμφωνίας συνεργασίας για την καταπολέμηση της ρύπανσης της Βόρειας Θάλασσας από τους υδρογονάνθρακες και άλλες επικίνδυνες ουσίες (αν και εκτός του πλαισίου του ΔΝΟ)¹⁸. Διάφορα νομοθετήματα της ΕΕ, συμπληρωματικά της ΟΠΘΣ, προσφέρουν πρακτικές λύσεις και μηχανισμούς για τη διευκόλυνση της υλοποίησης των στόχων της εν λόγω οδηγίας, όπως η οδηγία σχετικά με τον έλεγχο των πλοίων από το κράτος λιμένα¹⁹, η οδηγία σχετικά με τις εγκαταστάσεις παραλαβής αποβλήτων στους λιμένες της ΕΕ²⁰ ή η απόφαση του Συμβουλίου περί δημιουργίας κοινοτικού μηχανισμού πολιτικής προστασίας²¹.

3.2. Η ΟΠΘΣ, βασική συμβολή στην υλοποίηση των διεθνών δεσμεύσεων στον τομέα της θαλάσσιας βιοποικιλότητας

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική είναι η πρώτη νομοθετική πράξη της ΕΕ η οποία αφορά ρητά την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας στο σύνολό της. Περιλαμβάνει τον ειδικό ρυθμιστικό στόχο της διατήρησης της βιοποικιλότητας έως το 2020, που αποτελεί

¹¹ Βλ. αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική.

¹² Βλ. άρθρο 11 της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική και παράρτημα V.

¹³ Βλ. άρθρο 6 της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική.

¹⁴ Οδηγία 2008/1/EK σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, ΕΕ L 24 της 29.1.2008, σ. 8-29.

¹⁵ Οδηγίες 2011/92/ΕΕ και 2001/42/ΕΚ.

¹⁶ Διεθνής Σύμβαση για την αποφυγή ρυπάνσεως της θαλάσσης από πλοία (MARPOL).

¹⁷ Διεθνής Σύμβαση για την ετοιμότητα, συνεργασία και αντιμετώπιση της ρύπανσης της θάλασσας από πετρέλαιο και Πρωτόκολλο για την ετοιμότητα, συνεργασία και αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης της θάλασσας από επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες.

¹⁸ Συμφωνίας συνεργασίας για την καταπολέμηση της ρύπανσης της Βόρειας Θάλασσας από τους υδρογονάνθρακες και άλλες επικίνδυνες ουσίες.

¹⁹ Οδηγία 2009/16/EK, ΕΕ L 131 της 28.5.2009, σ. 57-100.

²⁰ Οδηγία 2000/59/EK, ΕΕ L της 28.12.2000, σ. 81-90, όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1137/2008.

²¹ Απόφαση 2007/779/EK, Ευρατόμ του Συμβουλίου (αναδιατύπωση).

τον ακρογωνιαίο λίθο για την επίτευξη της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των ωκεανών και των θαλασσών. Κατά συνέπεια παρέχει, σε συνδυασμό με τις οδηγίες για τα ενδιαιτήματα και τα πτηνά²², ένα σταθερό πολιτικό και νομικό πλαίσιο για την τήρηση των διεθνών δεσμεύσεων σχετικά με την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, όπως οι δεσμεύσεις στο πλαίσιο της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα (που αναφέρονται στην αιτιολογική σκέψη 18 της ΟΠΘΣ) ή η σύμβαση για το εμπόριο των ευάλωτων ειδών.

Πέραν της εφαρμογής της προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα και της αρχής της ευέλικτης διαχείρισης σύμφωνα με τη σύμβαση για τη βιοποικιλότητα, η ΟΠΘΣ καλύπτει ορισμένες πιο ειδικές απαιτήσεις της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα, όπως για παράδειγμα η θέσπιση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (ΘΠΠ), τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν να συμπεριλάβουν στη θαλάσσια στρατηγική τους στο πλαίσιο της γενικής προσέγγισης για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επιπλέον, η οδηγία θα συγκεντρώσει σε ένα ενιαίο πλαίσιο τις ΘΠΠ που θεσπίστηκαν δυνάμει άλλων ενωσιακών ή διεθνών υποχρεώσεων, διαμορφώνοντας με τον τρόπο αυτό ένα συνεκτικό και αντιπροσωπευτικό δίκτυο ΘΠΠ (βλ. σημείο 5 κατωτέρω).

3.3. Η σχέση με τις διεθνείς δεσμεύσεις όσον αφορά την κλιματική αλλαγή

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική ασχολείται με τις επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος στους ωκεανούς και, ως εκ τούτου, συμβάλλει έμμεσα στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC) και σε άλλες πράξεις που αφορούν το θέμα αυτό.

Η ΟΠΘΣ βελτιώνει τη γνώση για τις κλιματικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο θαλάσσιο περιβάλλον. Επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη, στην αρχική τους αξιολόγηση, διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με το κλίμα, όπως οι μεταβολές της θερμοκρασίας της θάλασσας, η παγοκάλυψη και η οξίνιση των ωκεανών.

Οι θαλάσσιες στρατηγικές των κρατών μελών στο πλαίσιο της ΟΠΘΣ μπορεί επίσης να καλύπτουν την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Δεδομένου ότι οι πιέσεις και οι επιπτώσεις μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με τις διάφορες μορφές ανθρώπινης δραστηριότητας και τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής, ενδέχεται να καταστεί αναγκαίο, με την πάροδο του χρόνου, να προσαρμοστεί ο ορισμός της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης²³.

Τέλος, οι υγιείς ωκεανοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο μετριασμού ως καταβόθρες διοξειδίου του άνθρακα. Το θαλάσσιο περιβάλλον μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και για τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα. Πρόκειται για ανθρώπινες δραστηριότητες των οποίων οι πιέσεις και οι επιπτώσεις ενδείκνυται να διέπονται στο πλαίσιο της οδηγίας.

4. Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Τέσσερις περιφερειακές συμβάσεις για τη θάλασσα (ΠΣΘ) καλύπτουν τα θαλάσσια ύδατα που υπάγονται στην ΟΠΘΣ: η σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειοανατολικού Ατλαντικού (OSPAR), η σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου

²² Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας και κωδικοποιημένη οδηγία 2009/147/ΕΚ για τα πτηνά, ΕΕ L 20 της 26.1.2010, σ. 7-25.

²³ Αιτιολογική σκέψη 34.

περιβάλλοντος της Βαλτικής Θάλασσας (HELCOM), η διεθνής σύμβαση για την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος και των παρακτίων περιοχών της Μεσογείου (σύμβαση της Βαρκελώνης) και η σύμβαση για την προστασία του Εύξεινου Πόντου από τη ρύπανση (Σύμβαση του Βουκουρεστίου)²⁴. Μεταξύ των συμβάσεων αυτών υπάρχουν ορισμένες σημαντικές διαφορές όσον αφορά τον ρόλο των τρίτων χωρών (π.χ. 9 από τα 10 συμβαλλόμενα μέρη είναι κράτη μέλη της ΕΕ στη Βαλτική, έναντι 7 από τα 22 στη Μεσόγειο).

Οι ΠΣΘ αποβλέπουν στη βελτίωση της περιφερειακής διακυβέρνησης των θαλάσσιων περιοχών και στην ενίσχυση της προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος. Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική περιέχει πολυάριθμες διατάξεις οι οποίες αποβλέπουν στο να εξασφαλίσουν ότι με την εφαρμογή της αυτή όχι μόνο θα συμβάλει στις δραστηριότητες των συμβάσεων που καλύπτουν θαλάσσιες περιοχές ή υποπεριοχές της ΕΕ, αλλά θα τις αναπτύξει περαιτέρω.

Το άρθρο 6 παράγραφος 1 επιβάλλει σαφώς στα κράτη μέλη να αξιοποιούν τις καθιερωμένες περιφερειακές θεσμικές δομές, συμπεριλαμβανομένων των προβλεπόμενων στις ΠΣΘ, προκειμένου να επιτευχθεί ο συντονισμός. Διάφορες από τις συμβάσεις αυτές έχουν συμφωνήσει ρητά να αναλάβουν το καθήκον να διευκολύνουν την περιφερειακή εφαρμογή της ΟΠΘΣ. Το άρθρο 6 παράγραφος 2 απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα διεθνή πλαίσια, συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών των ΠΣΘ, για να συντονίζουν τις ενέργειές τους με τρίτες χώρες με σκοπό τη θέσπιση και εφαρμογή θαλάσσιων στρατηγικών, καθώς και την επέκταση, ενδεχομένως, του συντονισμού και της συνεργασίας σε όλα τα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένων των περικλειστων χωρών.

Η ΟΠΘΣ μεριμνά ώστε οι ΠΣΘ και άλλες διεθνείς συμφωνίες να λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα στάδια της χάραξης θαλάσσιων στρατηγικών, διασφαλίζοντας ότι χρησιμοποιούνται ομοιόμορφες μεθοδολογίες σε όλες τις θαλάσσιες περιοχές ή υποπεριοχές και ότι συνεκτιμώνται οι διασυνοριακές επιπτώσεις.

Εξάλλου, η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική συμβάλλει στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων και των σημαντικών δεσμεύσεων της ΕΕ και των κρατών μελών στο πλαίσιο αυτών των ΠΣΘ.

Αυτό συνεπάγεται, παραδείγματος χάριν, την υποχρέωση να λαμβάνονται όλα τα δυνατά μέτρα για την πρόληψη και την εξάλειψη της ρύπανσης από θαλάσσιες και χερσαίες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των σημειακών πηγών απορρίψεων στο θαλάσσιο περιβάλλον. Οι ΠΣΘ περιέχουν επίσης ρητές δεσμεύσεις όσον αφορά την υιοθέτηση ή την εφαρμογή προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα για τη διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων και τη διατήρηση των θαλάσσιων πόρων, όπου συμπεριλαμβάνονται υποχρεώσεις σχετικά με τη λήψη μέτρων για την προστασία και τη διατήρηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, όπως απαιτήσεις για τη ρύθμιση της εισαγωγής χωροκατακτητικών ειδών. Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική ενσωματώνει όλα τα στοιχεία αυτά, τα οποία αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης.

Οι ΠΣΘ περιέχουν επίσης διατάξεις όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση του θαλασσίου περιβάλλοντος, την υποχρέωση των κρατών να εφαρμόζουν

²⁴ Βλ. αιτιολογική σκέψη 19 της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική.

προγράμματα παρακολούθησης και έρευνας και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, που ενσωματώνονται στην οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική (βλ. σημείο 2.4).

5. Η ΟΠΘΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΙΠΕΣ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Πολλές πολιτικές της ΕΕ επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον, και ιδίως οι πολιτικές που αφορούν την αλιεία, τις μεταφορές, τη βιομηχανία, τη γεωργία, την περιφερειακή ανάπτυξη, την έρευνα, τις εξωτερικές σχέσεις, καθώς και σημαντικές πτυχές της περιβαλλοντικής πολιτικής όπως τα ύδατα. Ωστόσο, οι πολιτικές αυτές δεν έχουν σχεδιαστεί ειδικά για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος κατά τρόπο συντονισμένο. Συνεπώς, οι ανθρώπινες δραστηριότητες που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον αντιμετωπίζονται σε τομεακή βάση.

Η ΟΠΘΣ επιδιώκει να διασφαλίσει τη συνέπεια, τη συνοχή και την ολοκλήρωση των μέτρων που λαμβάνονται δυνάμει διάφορων άλλων νομικών πράξεων της ΕΕ, προκειμένου να επιτύχει τον βασικό της στόχο. Όπως ορίζεται στο άρθρο 20, για να εκτιμηθεί η συμβολή της ΟΠΘΣ στις διεθνείς υποχρεώσεις και δεσμεύσεις, είναι επομένως αναγκαίο να ληφθούν υπόψη οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται και τα μέτρα που λαμβάνονται σε κοινοτικό επίπεδο δυνάμει άλλων νομοθετικών πράξεων της ΕΕ.

Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα²⁵ συνδέεται στενά με την οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική. Θέτει ως στόχο την επίτευξη, έως το 2015, καλής κατάστασης όλων των υπόγειων και των επιφανειακών υδάτων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των παράκτιων υδάτων, συμπληρωματικά προς τον στόχο της επίτευξης καλής περιβαλλοντικής κατάστασης στο πλαίσιο της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική. Οι δράσεις που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της ΟΘΣ θα μειώσουν τη θαλάσσια ρύπανση και την εισροή θρεπτικών στοιχείων από χερσαίες πηγές και θα προστατεύσουν τα οικοσυστήματα στα παράκτια και τα μεταβατικά ύδατα, τα οποία αποτελούν τόπους ωοτοκίας ζωτικής σημασίας για πολλά θαλάσσια είδη ψαριών.

Η οδηγία 2011/92/ΕΕ θεσπίζει την υποχρέωση να διενεργείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) όσον αφορά τα σχέδια και τις δραστηριότητες που εφαρμόζονται στην ΕΕ στην ξηρά και στη θάλασσα. Παρόμοιες υποχρεώσεις υπάρχουν όσον αφορά την προπαρασκευή σχεδίων και προγραμμάτων στο πλαίσιο της οδηγίας 2001/42/ΕΚ, γνωστής ως οδηγία για τη στρατηγική εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΕΠΕ). Η ΟΠΘΣ δεν περιέχει ρητά την απαίτηση να διεξάγεται ΕΠΕ για τα σχέδια και τα προγράμματα που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Ωστόσο, η οδηγία ΕΠΕ εφαρμόζεται ξεχωριστά, όπως επιβεβαίωσε το Δικαστήριο²⁶, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, και ιδίως εφόσον το συγκεκριμένο πρόγραμμα ορίζει το πλαίσιο για τη μελλοντική ανάπτυξη σχεδίων. Ανάλογα με το περιεχόμενό τους, οι θαλάσσιες στρατηγικές ενδέχεται να αποτελέσουν το αντικείμενο ΕΠΕ. Τα προγράμματα μέτρων είναι πιθανό να χρειαστεί να αποτελέσουν το αντικείμενο ΕΠΕ, καθώς το παράρτημα VI της ΟΠΘΣ προβλέπει ότι μπορεί να ορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικά σχέδια και δραστηριότητες.

²⁵ Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, ΕΕ L 327 της 22.12.2000.

²⁶ Βλ. υποθέσεις C-105/09 και C-295/10.

Επιπλέον, η οδηγία για τα ενδιαιτήματα²⁷ επιβάλλει (στο άρθρο 6) να διενεργείται κατάλληλη εκτίμηση επιπτώσεων για κάθε πρόγραμμα ή σχέδιο το οποίο ενδέχεται να έχει σημαντικές επιδράσεις στις ειδικές ζώνες διατήρησης που θεσπίζονται βάσει της οδηγίας και στις ζώνες ειδικής προστασίας που θεσπίζονται βάσει της οδηγίας για τα πτηνά. Δεδομένου ότι οι εν λόγω ειδικές ζώνες διατήρησης συμβάλλουν στις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές που έχουν θεσπιστεί βάσει της ΟΠΘΣ, συνήθως απαιτείται για τις δραστηριότητες αυτού του είδους η διενέργεια εκτίμησης βάσει του άρθρου 6 της οδηγίας για τα ενδιαιτήματα όσον αφορά τις θαλάσσιες στρατηγικές και τα προγράμματα μέτρων. Οι εκτιμήσεις αυτές μπορούν να ενσωματωθούν στις διαδικασίες ΕΠΕ.

Η ΕΕ ανέλαβε σε υψηλό επίπεδο ορισμένες πολιτικές δεσμεύσεις για την προστασία της βιοποικιλότητας. Πρωταρχικός στόχος είναι η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ έως το 2020, καθώς και η αποκατάστασή τους στον μεγαλύτερο δυνατόν βαθμό. Οι πολιτικοί αυτοί στόχοι έχουν κατοχυρωθεί στη στρατηγική 2020 της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα²⁸ και αναπτύσσονται στο πλαίσιο ειδικών στόχων και δράσεων που συνδέονται με την επίτευξη του στόχου της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική και άλλων νομοθετικών πράξεων της ΕΕ που αφορούν την προστασία απειλούμενων ειδών και τη βιώσιμη εκμετάλλευση των ιχθυοαποθεμάτων.

Δυνάμει των οδηγιών για τα ενδιαιτήματα και τα πτηνά, τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν την ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης σειράς θαλάσσιων οικοτόπων και ειδών και τη θετική κατάσταση του πληθυσμού όλων των θαλάσσιων ειδών που εμφανίζονται φυσιολογικά, συμπεριλαμβανομένων των ειδών αποδημητικών πτηνών. Μεγάλη έκταση των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών της ΕΕ έχει ήδη χαρακτηριστεί ή θα χαρακτηριστεί τόπος Natura 2000 βάσει των εν λόγω οδηγιών. Η ΟΠΘΣ αναγνωρίζει ότι η θέσπιση θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (ΘΠΠ), συμπεριλαμβανομένων των τόπων Natura 2000 που χαρακτηρίζονται δυνάμει των οδηγιών για τα ενδιαιτήματα και τα πτηνά, αποτελεί σημαντική συμβολή στην επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και επιβάλλει να ενσωματώνονται δίκτυα ΘΠΠ στα προγράμματα μέτρων των θαλάσσιων στρατηγικών (άρθρο 13 παράγραφος 4). Επιπλέον, το άρθρο 13 παράγραφος 4 της ΟΠΘΣ απαιτεί τα δίκτυα ΘΠΠ να είναι συνεκτικά και αντιπροσωπευτικά, να καλύπτουν επαρκώς την ποικιλία των οικοσυστημάτων τα οποία συνθέτουν τις περιοχές αυτές, και υπερβαίνει σαφώς το Natura 2000, επεκτείνοντας τα δίκτυα αυτά στις ΘΠΠ που έχουν θεσπιστεί δυνάμει των ΠΣΘ. Εξάλλου, το άρθρο 13 παράγραφος 5 εξασφαλίζει την ύπαρξη σαφούς σύνδεσης μεταξύ θέσπισης θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών (ΘΠΠ) και ενδεχόμενων μέτρων στο πλαίσιο της κοινής αλιευτικής πολιτικής (ΚΑΛΠ). Επομένως, η ΟΠΘΣ λειτουργεί στην προκειμένη περίπτωση ως πλαίσιο στο οποίο υφιστάμενα μέτρα μπορούν να ενταχθούν και να συμπληρωθούν με νέες πρωτοβουλίες.

Όσον αφορά τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, η ΚΑΛΠ ορίζει μια συνεργατική προσέγγιση για τη διαχείριση των διαμοιραζόμενων τύπων αλιείας της ΕΕ. Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση της ΚΑΛΠ το 2011²⁹ επιβάλλει, αφενός, όλα τα αποθέματα να βρίσκονται σε επίπεδα ανώτερα εκείνων που είναι ικανά να εξασφαλίσουν τη δυνατότητα παραγωγής της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης και, αφετέρου, να λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Απαιτεί ρητά την ενσωμάτωση

²⁷ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206 της 22.7.1992, σ. 7).

²⁸ COM(2011) 244 τελικό. Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020.

²⁹ COM(2011) 425 τελικό. Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κοινή αλιευτική πολιτική.

των στόχων της ΟΠΘΣ. Ως εκ τούτου, η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική συμπληρώνει την ΚΑΛΠ, εξασφαλίζοντας τη σύνδεση μεταξύ των πολιτικών στον τομέα της αλιείας και άλλων βασικών πτυχών της περιβαλλοντικής προστασίας (όπως η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η προστασία των ενδιαιτημάτων και των συναφών ειδών).

Διάφορες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ επιδρούν, σε τελικό στάδιο, στον βαθμό ρύπανσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος, όπως η οδηγία για τη νιτρορρύπανση³⁰, η οδηγία για τις ουσίες προτεραιότητας³¹ και η οδηγία-πλαίσιο για τα απόβλητα³². Η ΟΠΘΣ συμπληρώνει τις συγκεκριμένες αυτές νομοθετικές πράξεις της ΕΕ.

Υπάρχουν επίσης στενοί δεσμοί μεταξύ της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική και της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα της πολιτικής προστασίας, η οποία θεσπίζει πλαίσιο συνεργασίας σε ενωσιακό επίπεδο για τη διαχείριση όλων των τύπων καταστροφών, σε όλες τις φάσεις του κύκλου διαχείρισης καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων της πρόληψης, της ετοιμότητας, της αντιμετώπισης και της αποκατάστασης³³.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική αποτελεί επίσης τον περιβαλλοντικό πυλώνα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής (ΟΘΠ). Ο ρόλος της αναδεικνύεται σε διάφορους τομείς που υπάγονται στην ΟΘΠ, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, οι γνώσεις για τη θάλασσα και οι περιφερειακές στρατηγικές.

Ως εκ τούτου, η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική ορίζει κατευθύνσεις και συντελεί στην υλοποίηση διαφόρων υποχρεώσεων, δεσμεύσεων και πρωτοβουλιών σε ενωσιακό επίπεδο, εξασφαλίζοντας τη βιωσιμότητά τους και συμβάλλοντας στον στόχο της ενίσχυσης της συνέπειας που αναφέρεται στο άρθρο 1 παράγραφος 4 της εν λόγω οδηγίας.

6. ΑΤΕΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ: Η ΟΠΘΣ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΡΙΟ+20

Το έγγραφο αποτελεσμάτων της διάσκεψης Ρίο+20 με τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε» αντικατοπτρίζει μια σειρά εννοιών που περιέχονται στην οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική. Σε αυτές περιλαμβάνεται η δέσμευση για την προστασία και την αποκατάσταση της υγείας, της παραγωγικότητας και της ανθεκτικότητας των ωκεανών και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, καθώς και για τη διατήρηση της βιοποικιλότητάς τους, διασφαλίζοντας τη διατήρησή τους και τη βιώσιμη χρήση τους για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενεές. Το έγγραφο τονίζει την ανάγκη για την αποτελεσματική εφαρμογή μιας προσέγγισης με βάση το οικοσύστημα και της αρχής της προφύλαξης όσον αφορά τη διαχείριση των δραστηριοτήτων που επιδρούν στο θαλάσσιο περιβάλλον. Περιέχει επίσης ορισμένες ειδικές δεσμεύσεις, μεταξύ των οποίων η ανάγκη να χαραχθούν συντονισμένες στρατηγικές καταπολέμησης της ρύπανσης, καθώς και να ληφθούν μέτρα για τη σημαντική μείωση των θαλάσσιων αποβλήτων έως το 2025 ή για την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ειδών. Η ΟΠΘΣ θα αποτελέσει μία από τις κυριότερες πολιτικές της ΕΕ για την υλοποίηση στην επικράτειά της των δεσμεύσεων του Ρίο+20 σχετικά με το θαλάσσιο περιβάλλον.

³⁰ Οδηγία 91/676/ΕΚ, ΕΕ L της 31.12.1991, σ. 1-8, όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1137/2008 (ΕΕ L 311 της 21.11.2008, σ. 1-54).

³¹ Οδηγία 2008/105/ΕΚ, ΕΕ L 348 της 24.12.2008, σ. 84-97.

³² Οδηγία 2008/98/ΕΚ, ΕΕ L 312 της 22.11.2008, σ. 3-30.

³³ Απόφαση 2007/779/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου (αναδιατύπωση) περί δημιουργίας κοινοτικού μηχανισμού πολιτικής προστασίας.

Μια σημαντική απόφαση που λήφθηκε στο Ρίο αφορά την επείγουσα αντιμετώπιση του θέματος της διατήρησης και της βιώσιμης χρήσης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας, μεταξύ άλλων με τη λήψη απόφασης για την ανάπτυξη διεθνούς μέσου στο πλαίσιο της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS). Για την επιδίωξη του στόχου αυτού, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τόσο η ανάγκη διατήρησης της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, όπως συμφωνήθηκε στο Ρίο και προβλέπεται στην ΟΠΘΣ, όσο και οι τομεακές δράσεις που αποφασίστηκαν στο Ρίο, ιδίως στον τομέα της αλιείας. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγεται η ανάγκη να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειές μας για την επίτευξη του στόχου του 2015 όσον αφορά τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, επειγόντως, των αποθεμάτων σε επίπεδα τα οποία μπορούν να παράγουν τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση³⁴, καθώς και να ενισχυθούν τα μέτρα για τη διαχείριση των παρεμπιπτόντων αλιευμάτων, των απορρίψεων και των λοιπών δυσμενών συνεπειών της αλιείας στα οικοσυστήματα, μεταξύ άλλων με την εξάλειψη των καταστρεπτικών αλιευτικών πρακτικών.

Επιπλέον, η ΟΠΘΣ, όπως και η σύμβαση για τη βιοποικιλότητα, συνδυάζει την προστασία με τη βιώσιμη χρήση και είναι απαραίτητη για την πορεία προς μια πράσινη οικονομία. Με βάση το έγγραφο αποτελεσμάτων της διάσκεψης του Ρίο+20, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει μια «γαλάζια οικονομία», η οποία επεκτείνει τις αρχές της πράσινης οικονομίας μεταξύ άλλων στη διατήρηση και στη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η ΟΠΘΣ είναι μια οδηγία-πλαίσιο η οποία προωθεί μια ολοκληρωμένη και ευέλικτη διαχειριστική προσέγγιση όσον αφορά τις ανθρώπινες δραστηριότητες που επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον. Πρόκειται για ένα εκ φύσεως ευέλικτο μέσο πολιτικής για τη μετατροπή των διεθνών δεσμεύσεων σε πολιτικές της ΕΕ για τα ενωσιακά ύδατα. Στο μέλλον, η ευελιξία αυτή, συμπεριλαμβανομένου του κύκλου επικαιροποίησης των θαλάσσιων στρατηγικών ανά εξαετία, θα επιτρέψει στην ΟΠΘΣ να προσαρμοστεί στις νέες δεσμεύσεις όπως, για παράδειγμα, τις δεσμεύσεις που απορρέουν από το Ρίο+20 και τη διαδικασία παρακολούθησής του.

Δεδομένου ότι το γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική δεν επεκτείνεται στην ανοικτή θάλασσα, δεν καλύπτει το σύνολο των διεθνών δεσμεύσεων σχετικά με το θαλάσσιο περιβάλλον. Σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, υπάρχουν διάφορες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ καλύτερα προσαρμοσμένες στην υλοποίηση διεθνών δεσμεύσεων σε ειδικούς τομείς. Είναι ενθαρρυντική η διαπίστωση ότι οι εν λόγω πράξεις λειτουργούν όλο και περισσότερο σε συνέργεια με τους μηχανισμούς της ΟΠΘΣ και συμβάλλουν στους στόχους της.

Η οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική εισέρχεται τώρα σε κρίσιμη φάση της εφαρμογής της, που αφορά την προετοιμασία των αρχικών αξιολογήσεων, τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και τον καθορισμό από τα κράτη μέλη των περιβαλλοντικών στόχων των οποίων την καταλληλότητα και τη συνέπεια θα εξετάσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επομένως, το επίπεδο φιλοδοξίας που θα χαρακτηρίσει την υλοποίηση, από τα κράτη μέλη, των πολυάριθμων διεθνών δεσμεύσεων τις οποίες καλύπτει η ΟΠΘΣ συνδέεται στενά με τον τρόπο καθορισμού της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και, στη συνέχεια, με την πλήρη εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο των διατάξεων της οδηγίας.

³⁴ Στόχος ο οποίος συμφωνήθηκε αρχικά στην Παγκόσμια Διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Στο πλαίσιο αυτό, οι περιφερειακές συμβάσεις για τη θάλασσα θα εξακολουθήσουν να διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο και θα συνδεθούν στενά με την παρακολούθηση των πρώτων σταδίων εφαρμογής της οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική, ώστε να διασφαλίζεται η μεγαλύτερη συνέπεια των εθνικών προσεγγίσεων εντός της οικείας περιφέρειας.